

DOI [https://doi.org/10.58442/3041-1831-2024-29\(58\)-40-52](https://doi.org/10.58442/3041-1831-2024-29(58)-40-52)
УДК 371.13: 373

Білоношко Олена Вікторівна,
доктор філософії (PhD),
директор Кременчуцької гімназії № 1
Кременчуцької міської ради Кременчуцького району
Полтавської області.
Кременчук, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0001-9845-0277>
obilonozhko510@gmail.com

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті розглянуто особливості формування здоров'язбережувальної компетентності вчителя в умовах воєнного стану. Підкреслено, що здоров'язбережувальна компетентність є важливою складовою професійної культури сучасного вчителя. На основі аналізу професійних стандартів розвинених країн, зокрема США, Великої Британії, Канади, Німеччини і Польщі показано, що ця компетентність є інтегральною для педагогів. В умовах воєнного стану актуалізується такий компонент здоров'язбережувальної компетентності, як здатність зберігати фізичне та психічне здоров'я у процесі професійної діяльності. Українські вчителі мають вміти слідкувати, як за власним фізичним і психічним станом, так і за тим, як почуються учні; вчасно і адекватно реагувати на негативні зміни, продумувати шляхи виходу з кризових ситуацій. Педагог, який не в змозі свідомо ставитися до власних фізичних і психічних ресурсів, навряд чи здатний привчити учнів до здорового способу життя, правил гігієни, зокрема й ментальної. З метою формування здоров'язбережувальної компетентності вчителів запропоновано комплекс заходів, які поєднують теорію з практикою. Заходи є складовою навчально-методичного середовища «Розвиток педагогічної культури» на базі веб-сторінки офіційного сайту Кременчуцької гімназії № 1 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області. Розробка комплексу заходів було здійснено у відповідь на запити вчителів, адже проблема збереження фізичного і психічного здоров'я педагогів значно посилилася у зв'язку з повномасштабною агресією. Повітряні тривоги і ракетні обстріли, блекаути, постійна тривога за рідних, які вступили до

лав збройних сил України (ЗСУ) – усе це негативно впливає на стан учителів. Індивідуальні консультації з психологами не є доступними через фінансові труднощі та брак часу, тому організація на базі гімназії дієвих психолого-педагогічних заходів, які враховують побажання учасників, здається ефективним шляхом формування здоров'я-збережувальної компетентності педагогів в умовах воєнного стану.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність; педагогічна культура вчителя; умови воєнного стану; збереження фізичного і психічного здоров'я; психолого-педагогічні заходи; навчально-методичне середовище.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми / Statement of the problem. В умовах повномасштабної агресії і тривалого воєнного стану в українській освіті гостро постає проблема збереження фізичного і психічного здоров'я педагогічних працівників, тобто формування у них здоров'язбережувальної компетентності, що є запорукою створення безпечного освітнього середовища та виховання в учнів свідомого ставлення до здоров'я, основ здорового способу життя, здатності керувати власним емоційним станом тощо. Варто зазначити, що вчені акцентують недостатню увагу до розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів. Так, на думку М. Шеян, моніторинг української освіти свідчить про недостатню готовність вчителів до роботи з учнями у напрямку формування навичок здорового способу життя, хоча заявленою пріоритетною проблемою загальнодержавного значення у сучасних умовах є зміцнення здоров'я молоді як найвищої цінності [9].

У сучасних реаліях здоров'язбережувальна компетентність вчителів набуває великого значення. Вона постає як фундаментальна якість, без якої інші компетентності багато в чому втрачають сенс, адже без здоров'я інтелектуальний і моральний розвиток значно ускладнюються. Уважаємо, що здатність дбати про здоров'я (своє та інших учасників освітнього процесу) є важливою складовою професійної культури вчителів в умовах воєнного стану. Формування здоров'язбережувальної компетентності вчителів повинно мати комплексний характер, ґрунтуватися на системних засадах. Адміністрації закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) необхідно вибудувати систему заходів, спрямованих на підтримку фізичного і психічного здоров'я педагогічних працівників. Дороговказом у цьому напрямку може слугувати досвід розвинених країн, успішність якого

доведена практикою і часом.

Аналіз (основних) останніх досліджень і публікацій / Analysis of (major) recent research and publications. У педагогічній науці здоров'язбережувальна компетентність педагога визначається як «інтегральна якість особистості, що базується на інтеграції знань і досвіду та виявляється в здатності і готовності до діяльності щодо збереження здоров'я в освітньому середовищі» [10, с. 110].

Ця інтегральна якість вважається базовою в системі компетентностей вчителя у розвинених країнах. Про це свідчить, зокрема аналіз Професійного стандарту вчителя США [13]. В. Холстід (Halstead) наголошує на тому, що у Великій Британії підготовка шкільних вчителів базується на формуванні дбайливого ставлення до здоров'я [11]. Н. Мукан у ґрунтовному дослідженні професійного розвитку вчителів у Великій Британії, Канаді та США також акцентує важливість здоров'язбережувальної компетентності в цих країнах. У монографії «Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою» за редакцією Л. Пуховської [7] проведений компаративний аналіз підготовки вчителів, зокрема у країнах ЄС, результати якого свідчать про інтегральний характер здатності зберігати здоров'я і навчати дітей здоровому способу життя. Вивчення досвіду реформування шкільної освіти в Польщі, як зауважує Л. Сливка, показує, що в основу шкільної освіти країни покладено принципи здоров'язбережувального виховання [8, с. 248].

Колектив авторів на чолі з С. Хатунцевою, осмислюючи світовий досвід формування здоров'язбережувальної компетентності, зазначає, що «соціальним запитом кожної країни є формування компетентної людини, здатної вести здоровий спосіб життя та бути корисною для суспільства. Тому виникає необхідність виховання у громадян свідомого ставлення до свого здоров'я як найвищої соціальної цінності до свого здоров'я як найвищої соціальної цінності, формувати гігієнічні навички та принципи здорового способу життя здорового способу життя, збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я. Особливого статусу у сфері здоров'язбереження набувають діти, які є майбутнє покоління держави» [12, с. 186].

Для сьогоденної України цей світовий досвід розвинених країн набуває особливого значення, адже збереження здоров'я дітей та інших учасників освітнього процесу, надання їм актуальних знань і вмінь щодо здорового способу життя є однією з умов виживання країни. Покоління, які входять до дорослого життя, повинні мати розвинену здоров'язбережувальну компетентність, адже саме їм доведеться відновлювати Україну, відроджувати економіку і культуру.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у дослідженні особливостей розвитку здоров'язберезувальної компетентності вчителя як складової професійної культури в умовах воєнного стану.

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі **завдання**: дослідити здоров'язберезувальну компетентність у професійних стандартах вчителя України та розвинених країн, визначити особливості формування цієї компетентності в умовах воєнного стану, запропонувати комплекс заходів, спрямованих на збереження фізичного і психічного здоров'я педагогів та покращення вмінь навчати дітей здоровому способу життя.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ / THEORETICAL FRAMEWORK

Дослідження ґрунтується на розумінні здоров'я вчителів і учнів як важливої складової людського капіталу. Як зазначають автори монографії «Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою», на макроекономічному рівні «людський капітал включає накопичені вкладення у такі галузі діяльності, як: освіта, професійна підготовка і перепідготовка, служба профорієнтації та працевлаштування, оздоровлення тощо, що є істотною частиною національного багатства країни» [7, с. 20].

Людський капітал є головним для країни, без нього унеможлиблюється розвиток. Для сьогоденної України проблема збереження людського капіталу загострюється через втрати внаслідок бойових дій, масштабну вимушену еміграцію, зниження народжуваності та інші демографічні проблеми тощо. Успішність відбудови повоєнної України залежить від того, наскільки успішно держава в цілому і освіта зокрема впораються із завданням збереження людського капіталу. Відповідальність за збереження здоров'я учнівської молоді покладається передусім на вчителів.

Нормативна база української освіти приділяє значну увагу збереженню здоров'я. У «Національні стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» (2020 р.) здоров'язберезувальна складова освіти заявлена як основна [4]. Нова українська школа (НУШ) має виховувати молодь, яка свідомо ставиться до здоров'я, здатна вести і пропагувати здоровий спосіб життя. Здоров'язберезувальна компетентність є однією з основних у Професійному стандарті вчителя [6], який було затверджено 2020 р. У документі підкреслюється, що важливою складовою здоров'язберезувальної компетентності є «здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності» [6].

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети дослідження використано комплекс методів, а саме: аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми, аналіз нормативної бази у галузі освіти, а також типологічний аналіз для систематизації заходів теоретичного і практичного характеру, спрямованих на розвиток здоров'язберезувальної компетентності вчителів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

З урахуванням того, що фізичне і психічне здоров'я вчителів є передумовою виховання здорової молоді, у межах навчально-методичного середовища «Розвиток педагогічної культури» на базі веб-сторінки офіційного сайту Кременчуцької гімназії № 1 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області було розміщено комплекс теоретико-практичних заходів, спрямованих на розвиток здоров'язберезувальної компетентності вчителів як складової професійної культури педагогів. Варто зазначити, що навчально-методичне середовище «Розвиток педагогічної культури» гнучко реагує на виклики часу і потреби педагогів. Розробка комплексу заходів була здійснена у відповідь на запити вчителів, адже проблема збереження фізичного і психічного здоров'я педагогів значно посилилася в умовах воєнного стану.

Розробка заходів здійснювалася з метою підвищення стійкості та психічної стабільності вчителів, здатності до адаптації до складних умов, гнучкості і вміння оперативно реагувати на зміни ситуації. Як слушно зазначає В. Полякова, досліджуючи особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни, «з метою збереження здоров'я, важливо з'ясувати наявні у вчителя ресурси, що дозволяють зберігати адаптаційні можливості його організму. Адже успішність подолання вчителем складних життєвих ситуацій безпосередньо залежить від розуміння власних ресурсів, вміння їх виявляти, від різноманітності, характеру і міри використання наявних і доступних ресурсів» [5, с. 60]. Обізнаність вчителів у галузі охорони метального і фізичного здоров'я є запорукою успішності навчання і виховання.

Посилення ресурсності вчителів впливає на їхню здатність допомагати учням долати труднощі, покращувати емоційний стан і переживати кризові ситуації з мінімальними втратами. Безумовно, усі учасники освітнього процесу впливають один на одного, але фізичний і психічний стан вчителів і учнів є міцно зв'язаними, на що, зокрема, звертають увагу автори посібника «Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни» [2].

Також у процесі розробки комплексу заходів враховувалася важливість підвищення згуртованості колективу та розвиток емпатії, адже, як зазначає Л. Інжиєвська, «сильні соціальні зв'язки можуть допомогти у боротьбі з відчуттям ізоляції та самотності, які часто супроводжують психологічні проблеми» [1, с. 19]. Формування командного мислення, розуміння важливості соціальних контактів, розвиток навичок ефективної комунікації є надзвичайно важливими в умовах тривалої війни. Спокійний і впевнений вчитель здатний створити сприятливу атмосферу для навчання, об'єднати дітей, правильно розставити пріоритети, запобігти панічним настроям і депресивними станам.

Нижче подано перелік заходів, спрямованих на розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителів як складової професійної культури педагогів, та їхня характеристика. Заходи поділяються на теоретичні (табл. 1) та практичні (табл. 2).

Таблиця 1

Теоретичні заходи щодо розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів

Захід	Мета
Інтерактивна бесіда «Стресостійкість в умовах війни»	Надання знань про стрес як захисну реакцію організму, засоби його профілактики і подолання
Дискурс «Хвороби, які поширюються під час війни»	Надання знань про поширені під час воєн інфекційні хвороби, їхні наслідки та засоби запобігання
Дискурс «Профілактика серцево-судинних та автоімунних захворювань»	Надання знань про серцево-судинні та автоімунні хвороби, фактори ризику, шляхи профілактики та лікування
Дискурс «Донорство: медичний і соціальний виміри»	Надання знань про донорство (хто може стати донором, корисність донорства, підготовка до здавання крові)
Бесіда-обговорення «Що відчувають діти ВПО»	Надання знань про психолого-педагогічний супровід дітей ВПО, засоби підтримки

Головний акцент заходів полягає у підвищенні стресостійкості учителів, їх резильєнтності. Від психологічного стану і ментального здоров'я педагогів залежить успішність і результативність освітнього процесу, адже вчитель, який не має власного психічного ресурсу не може організувати навчання, заспокоїти учнів і батьків, налаштувати учнів на отримання знань і вмінь. Професійна рефлексія власного психологічного стану, здатність до саморегулювання, вміння відстежити зміни у поведінці

і настрої учнів є важливими складовим здоров'язбережувальної компетентності педагогів у сучасних умовах.

Базові медичні знання також належать до обов'язкових у теперішній ситуації. Вміння вчителя надавати першу медичну допомогу, розпізнавати симптоми поширених від час війни захворювань, здійснювати необхідні профілактичні заходи, розуміти, коли треба звертатися до спеціалістів – усе це актуалізувалося з початком війни.

Масове переміщення громадян у зв'язку з воєнними діями значно вплинуло на життя Кременчука. Центральна Україна прийняла велику кількість вимушених переселенців. Як правило, це родини з дітьми, тому майже в кожному класі кременчуцьких гімназій і ліцеїв є учні з Харківської, Донецької і Луганської областей. Для того, щоб ці діти відчули турботу, змогли легко адаптуватися, влитися до шкільного колективу, не стати учасниками булінгу, вчитель повинен мати розвинену емпатію, розуміти, які наслідки наклала на психіку цих дітей стресова ситуація і як можна впоратися з ними.

Заняття проводилися у режимі офлайн, але зміст дискурсів та бесід викладався на веб-сторінці «Розвиток педагогічної культури» для того, щоб усі бажаючі мали змогу ознайомитися з матеріалами. До проведення заходів залучалися працівники Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, а саме: викладачі кафедри психології, педагогіки та філософії та кафедри цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою, викладачі Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка та інші.

Таблиця 2

Практичні заходи щодо розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів

Захід	Мета
Тренінгове заняття «Відновлюємо ресурси»	формування практичних навичок фізичного і психічного відновлення
Тренінгове заняття «Малюємо свої страхи»	формування навичок подолання підвищеної тривожності засобами арт-терапії
Тренінгове заняття «Мріємо разом»	формування навичок позитивного оптимістичного мислення
Квест «Родинне коло»	формування навичок фізичного і психічного відновлення завдяки активній спільній дії на свіжому повітрі
Семінар-практикум «Завершуємо навчальний рік правильно: як цікаво підсумувати роботу з учнями»	формування навичок впровадження рефлексійних технік під час проведення підсумкових уроків, як засобу збереження здоров'я

Комплекс практичних заходів був спрямований, передусім, на психічну і фізичну реабілітацію. Формування навичок ефективного відновлення ресурсів, подолання струсу і тривожності, керування негативними емоціями відбувалося засобами психокорекції із залученням технік арт-терапії та проєктивних методик. Взаємодія з природою використовувалася як потужний ресурс відновлення фізичного і психічного здоров'я. Особливо варто наголосити на семінарі-практикумі з проведення підсумкових уроків, адже відпочинок дітей у канікулярний час багато в чому залежить від відчуття справедливості і об'єктивності оцінювання, від впевненості у власних силах і знаннях. Підсумкові уроки мають бути логічним завершенням навчального року і надихати учнів на самостійний розвиток і самовдосконалення під час канікул.

Практичні заходи проводилися наживо, оскільки, на нашу думку, дистанційний формат в цьому випадку є менш ефективним. Інформація про заходи (анонс і результати) викладалася на веб-сторінці «Розвиток педагогічної культури».

ВИСНОВКИ / CONCLUSIONS

Отже, дослідження показало, що здоров'язбережувальна компетентність є інтегральною у професійних стандартах вчителів України та розвинених країн, таких, як США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Польща. Усвідомлення важливості цієї компетентності, її фундаментального характеру лежить в основі організації освітнього процесу. Здоров'язбережувальна компетентність вважається однією з основних складових професійної культури вчителя.

В Україні в умовах тривалого воєнного стану розвиток цієї компетентності у вчителів набуває особливого значення, адже від збереження здоров'я українських педагогів залежить виховання прихильності учнів до здорового способу життя, їхні вміння зберігати фізичне і ментальне здоров'я. Виховання здорового покоління є запорукою успішної повоєнної відбудови країни, відродження української нації. Для того, щоб в умовах війни розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителів відбувався належним чином, освітній галузі необхідно докладати додаткових зусиль. Саме на це спрямований комплекс заходів, який було розглянуто у статті. Запропоновані теоретичні і практичні заходи мають на меті надання знань про кризові явища і загрози, викликані російсько-українською війною, а також формування навичок фізичного і психічного відновлення вчителів.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі / Prospects for further research in this direction. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у перевірці емпіричним шляхом ефективності комплексу запропонованих заходів в аспекті формування здоров'язберезувальної компетентності вчителів ЗЗСО. Емпіричні дослідження та отримання зворотного зв'язку від учасників заходів дозволять запропонувати нові заходи в межах навчально-методичного середовища «Розвиток педагогічної культури».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

- [1] Л. А. Інжиєвська, *Ментальне здоров'я та його підтримка в умовах військових дій в Україні*. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/RPa7wB> Дата звернення: Квіт. 10, 2024.
- [2] *Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни* / упоряд.: Д. Акцимеєва, А. Голотенко, Г. Терентьєва, О. Чуйко; Л. Залюбовської, Ред. 2022. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://cutt.ly/17U9PQi> Дата звернення: Трав. 08, 2024.
- [3] Н. В. Мукан, *Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Великої Британії, Канади, США*. Львів, Україна: Вид-во Львів. політех., 2011.
- [4] Верховна Рада України. (2020, Трав. 25). *Указ Президента України № 195/2020 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
- [5] В. Полякова, «Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни», на *I Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення*. Київ, 2023, с. 58–61.
- [6] Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. (2020, Груд. 23). *Наказ № 2736-20 «Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)"*». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0840-14#Text>

- [7] *Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою* / Л. П. Пуховська, А. О. Ворначев, С. В. Мельник, Ю. І. Кравець; Л. П. Пуховської, Ред. Київ, Україна: НВП Поліграфсервіс, 2014. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/63tBVn> Дата звернення: Трав. 08, 2024.
- [8] Л. Сливка, «Педагогічні аспекти польського здоров'язбережувального руху (XIX – початок XX ст.)», у *Ponad podziałami. Wspólne perspektywy i dążenia w polsko-ukraińskiej współpracy naukowej*; Leszek Pawelski, Marek Rembierz. Szczecinek, Red. Dąbrowa Górnicza, Polska: Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Twórczych, 2021, nr. 19, s. 373–387.
- [9] М. Шеян, «Особливості розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів основної школи у системі післядипломної педагогічної освіти», *Paradigm of Knowledge*, vol. 4, No 30, p. 36–53, 2018. [Online]. Available: <https://is.gd/Ix0vdI> Application date: May, 08, 2024.
- [10] А. Г. Штонда, «Здоров'язбережувальна компетентність педагога: необхідність та змістова спрямованість у професійній підготовці», на *X Міжнар. наук.-практ. онлайн Internet-конф. Сучасні тенденції та перспективи гармонійного розвитку учнівської та студентської молоді в умовах ступеневої освіти*. 2019, с. 109–111. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/BeAIZN> Дата звернення: Трав. 08, 2024.
- [11] V. Halstead, «Teacher Education in England: analysing change through scenario thinking», *European Journal of Teacher Education*, vol. 26, is. 1, p. 63–75, 2003. [Online]. Available: <https://is.gd/vBn2vZ> Application date: May, 08, 2024.
- [12] S. Khatuntseva, N. Kabus, M. Portyan, O. Zhernovnykova, S. Kara, & S. Knysh, «The Method of Forming the Health-Saving Competence of Pedagogical Universities' Students», *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, vol. 12, is. 1, p. 185–197, 2020. [Online]. Available: <https://is.gd/jtOacB> Application date: May, 08, 2024.
- [13] What teachers should know and be able to do: the five core propositions of the National Board. National Board for Professional Teaching Standards, 2002. [Online]. Available: <https://is.gd/yas0e4> Application date: May, 08, 2024.

HEALTH-SAVING COMPETENCE AS A COMPONENT OF THE PROFESSIONAL CULTURE OF A TEACHER: PECULIARITIES OF FORMATION IN MARTIAL LAW CONDITIONS

Olena Bilonozhko,

PhD, Director Kremenchuk gymnasium N 1
Kremenchuk City Council Kremenchuk District
Poltava Region.
Kremenchuk, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0001-9845-0277>
obilonozhko510@gmail.com

Abstract. The article deals with the peculiarities of forming a teacher's health-saving competence under martial law. It is emphasized that health-saving competence is an important component of the professional culture of a modern teacher. Based on the analysis of the professional standards of developed countries, in particular the USA, Great Britain, Canada, Germany and Poland, it is shown that this competence is integral for teachers. In the context of martial law, such a component of health competence as the ability to maintain physical and mental health in the course of professional activity is actualized. Ukrainian teachers should be able to monitor both their own physical and mental health and the health of their students; respond to negative changes in a timely and adequate manner, and think of ways to overcome crisis situations. A teacher who is not able to be conscious of his or her own physical and mental resources is unlikely to be able to teach students to live a healthy lifestyle and to follow the rules of hygiene, including mental hygiene. In order to develop teachers' health-saving competence, a set of measures combining theory and practice is proposed. The activities are part of the educational and methodological environment "Development of Pedagogical Culture" based on the website of the official website of Kremenchuk Gymnasium No.1 of the Kremenchuk City Council of Kremenchuk District, Poltava Region. The development of a set of measures was carried out in response to requests from teachers, as the problem of preserving the physical and mental health of teachers has become much more acute due to the full-scale aggression. Air raids and rocket attacks, blackouts, constant anxiety about relatives who have joined the ranks of the Armed Forces – all this has a negative impact on the condition of teachers. Individual consultations with psychologists are not available due to financial constraints and lack of time, so organizing effective psychological and pedagogical activities at the

gymnasium that take into account the wishes of the participants seems to be an effective way to build the health competence of teachers under martial law.

Keywords: health-preserving competence; teacher's pedagogical culture; martial law conditions; preservation of physical and mental health; psychological and pedagogical measures; educational and methodological environment.

ПЕРЕКЛАД, ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / TRANSLATED AND TRANSLITERATED

- [1] L. A. Inzhyievska, Mentalne zdorovia ta yoho pidtrymka v umovakh viiskovykh dii v Ukraini. Bila Tserkva: BINPO DZVO «UMO» NAPN Ukrainy, 2024. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/RPa7wB> Data zvernennia: Kvit. 10, 2024. (in Ukraine)
- [2] Koly svit na mezhi zmin: stratehii adaptatsii. Psykholohichna pidtrymka vchyteliv ta ditei u chasy viiny / uporiad.: D. Aktsymieieva, A. Holotenko, H. Terentieva, O. Chuiko; L. Zaliubovskoi, Red. 2022. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://cutt.ly/17U9PQj> Data zvernennia: Trav. 08, 2024. (in Ukraine)
- [3] N. V. Mukan, Profesiyni rozvytok uchyteliv zahalnoosvitnikh shkil Velykoi Brytanii, Kanady, SShA. Lviv, Ukraina: Vyd-vo Lviv. politekh., 2011. (in Ukraine)
- [4] Verkhovna Rada Ukrainy. (2020, Trav. 25. Ukaz Prezidenta Ukrainy № 195/2020 «Pro Natsionalnu stratehiiu rozbudovy bezpechnoho i zdorovoho osvitnoho seredovyscha u novii ukrainskii shkoli». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text> (in Ukraine)
- [5] V. Poliakova, «Osoblyvosti psykholohichnoi dopomohy vchyteliam v umovakh viiny», na I Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu Psykhichne zdorovia v umovakh viiny: shliakhy zberezhennia ta vidnovlennia. Kyiv, 2023, s. 58–61. (in Ukraine)
- [6] Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. (2020, Hrud. 23). Nakaz № 2736-20 «Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy "Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity", "Vchytel z pochatkovoio osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)»». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0840-14#Text> (in Ukraine)
- [7] Profesiini standarty i kvalifikatsii u krainakh z vysokorozvynutoiu ekonomikoiu / L. P. Pukhovska, A. O. Vornachev, S. V. Melnyk, Yu. I. Kravets; L. P. Pukhovskoi, Red. Kyiv, Ukraina: NVP Polihrafservis, 2014. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/63tBVn> Data

zvernennia: Trav.,08, 2024. (in Ukraine)

- [8] L. Slyvka, «Pedahohichni aspekty polskoho zdoroviazberezhuvalnoho rukhu (XIX – pochatok XX st.)», u Ponad podziałami. Wspólne perspektywy i dążenia w polsko-ukraińskiej współpracy naukowej; Leszek Pawelski, Marek Rembierz. Szczecinek, Red. Dąbrowa Górnicza, Polska: Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Twórczych, 2021, nr. 19, s. 373–387. (in Ukraine)
- [9] M. Sheian, «Osoblyvosti rozvytku zdoroviazberezhuvalnoi kompetentnosti vchyteliv osnovnoi shkoly u systemi pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity», Paradigm of Knowledge, vol.4, No 30, p.36–53, 2018. [Online]. Available: <https://is.gd/Ix0vdI> Application date: May, 08, 2024. (in Ukraine)
- [10] A. H. Shtonda, «Zdoroviazberezhuvalna kompetentnist pedahoha: neobkhdnist ta zmistova spriamovanist u profesiinii pidhotovtsi», na X Mizhnar. nauk.-prakt. onlain Internet-konf. Suchasni tendentsii ta perspektyvy harmoniinoho rozvytku uchnivskoi ta studentskoi molodi v umovakh stupenevoi osvity. 2019, s.109–111. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/BeAIZN> Data zvernennia: Trav. 08, 2024. (in Ukraine)
- [11] V. Halstead, «Teacher Education in England: analysing change through scenario thinking», European Journal of Teacher Education, vol. 26, is. 1, p. 63–75, 2003. [Online]. Available: <https://is.gd/vBn2vZ> Application date: May, 08, 2024. (in English)
- [12] S. Khatuntseva, N. Kabus, M. Portyan, O. Zhernovnykova, S. Kara, & S. Knysh, «The Method of Forming the Health-Saving Competence of Pedagogical Universities' Students», Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, vol.12, is. 1, p.185–197, 2020. [Online]. Available: <https://is.gd/jtOacB> Application date: May, 08, 2024. (in English)
- [13] What teachers should know and be able to do: the five core propositions of the National Board. National Board for Professional Teaching Standards, 2002. [Online]. Available: <https://is.gd/yas0e4> Application date: May, 08, 2024. (in English)

*Стаття надійшла до редакції
11 червня 2024 року*

